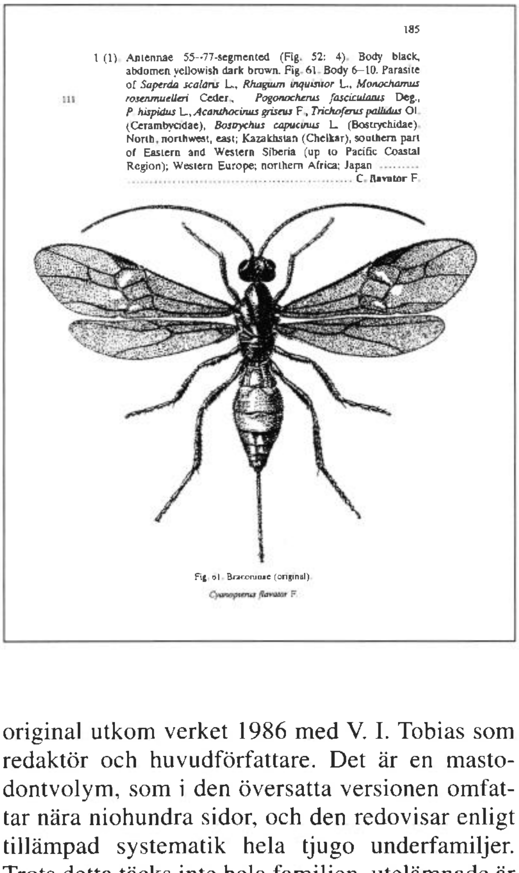
Viktig bestämningsbok i undermålig översättning

Medvedev, G. S. (ed.) 1995. *Keys to the Insects of the European Part of the USSR, Vol. III, part four:* Tobias, V. I. (ed.). Hymenoptera Braconidae, subfam. Doryctinae-Miracinae. Science Publishers Inc., New Hampshire, USA. 883 sid. Kan beställas från Apollo Books, Kirkeby Sand 19, DK-5771, Stenstrup, Danmark. Tel. 45 62 26 37 37, fax 45 62 26 37 80. Pris 490 DKK.

185

1 (1). Antennae 55--77-segmented (Fig. 52: 4). Body black, abdomen yellowish dark brown. Fig. 61. Body 6–10. Parasite of *Saperda scalaris* L., *Rhagium inquisitor* L., *Monochamus rosenmuelleri* Ceder., *Pogonocherus fasciculatus* Deg., *P. hispidus* L., *Acanthocinus griseus* F., *Trichoferus pallidus* Ol. (Cerambycidae), *Bostrychus capucinus* L. (Bostrychidae). North, northwest, east; Kazakhstan (Chelkar), southern part of Eastern and Western Siberia (up to Pacific Coastal Region); Western Europe; northern Africa; Japan .... C. flavator F.

Fig. 61. Braconinae (original).
Cyanopterus flavator F.

Parasitstekelfamiljen Braconidae är bara en bland ett trettiotal hos oss representerade familjer av parasitoida steklar. Med åtminstone runt 1 200 arter i Sverige (därmed minst hundra arter fler än kortvingeskalbaggarna) utgör de den näst artrikaste av insektfamiljer över huvud taget – med bred marginal talrikast av alla är just deras allra närmsta släktingar, Ichneumonidae. Braconiderna är en ekologiskt viktig och ur mängder av aspekter hyperintressant insektgrupp. I habitustyper är de starkt diversa. Tänk bara på alysiinerna med sina ofta jättelika och "felvridna" mandibler eller cheloninerna med bakkropp urskålad som en uppochnervänd kåsa! Även ekologiskt är mångformigheten bred. Vid sidan om fjärilparasiter finns flera grupper som parasiterar skalbaggar, två av de artrikaste underfamiljerna (dock ej behandlade i denna volym) är helt bundna till högre flugor, här finns också parasiter på skinnbaggar, bladlöss, stövsländor, snösländor och myror. Inslaget av imagoparasiter är förhållandevis stort. De ekologiska anpassningarna är också på andra sätt varierade och spännande: det finns arter med två generationer om året, vilka har skilt värdspektrum för de alternerande generationerna, polyembryoni är för somliga ett sätt att totalutnyttja värdresursen, det finns en mångformighet i förpuppningsvanor, kulören på kokongsilke är ofta artspeciell, silkevit, bjärt klargul eller kryptisk.

En modern bestämningsfauna har hittills helt saknats inom det palearktiska området. När en sådan äntligen utkommer, bör den rimligen komma att bredda intresset och accelerera kunskapstillväxten. Mycket lär ännu återstå att göra, både i definierande av arter och i fylogenetisk analys. I original utkom verket 1986 med V. I. Tobias som redaktör och huvudförfattare. Det är en mastodontvolym, som i den översatta versionen omfattar nära niohundra sidor, och den redovisar enligt tillämpad systematik hela tjugo underfamiljer. Trots detta täcks inte hela familjen, utelämnade är tre av de artrikaste underfamiljerna, Opiinae och Alysiinae, båda parasiter på högre flugor, samt bladlussteklarna Aphidiinae. (Dessa tre underfamiljer föreligger i en parallellvolym, också av Tobias hand, likaså tryckt 1986, numera även den översatt.) Den aktuella volymen redovisar ca 1 700 arter och täcker en huvuddel av den europeiska faunan men är inte komplett, ej heller för Sveriges vidkommande. Inom bestämningstabellerna får 123 arter formellt sin originalbeskrivning men det gäller i regel arter från Europas sydöstligaste gränsområden, sannolikt utan lokalt svenskt intresse – man må dock studsa inför denna atavistiska form av artbeskrivande, som bort vara för länge sedan otänkbar. Systematiken har inte anammat van Achterbergs 1984 presenterade un-

derfamiljeindelning (den kan man med fördel i stället bekanta sig med i ett tämligen färskt häfte av Handbooks for the Identification of British Insects, "Classification and Biology of Braconid Wasps" av M. R. Shaw och T. Huddleston 1991, vilken samtidigt är en utmärkt introduktion till braconidernas biologi.

Att översätta bestämningsböcker är en smal verksamhet med särskilda vanskligheter, som förlaget inte velat riktigt beakta. En sådan översättare borde i första hand vara väl förtrogen med organismgruppens morfologi och systematik, han/hon måste självklart därjämte vara förfaren och kräsen i att formulera sig på översättningsspråket. Däremot kan kravet på kunskaper i originalspråket ställas lågt. Det ordförråd som kommer till användning i bestämningsnycklar är ju normalt ytterst torftigt och satsbyggnaderna tämligen stereotypa. Att lära den nödtorft av ryska, som uppgiften här kräver, bör en normalbegåvad entomolog klara på ett par veckor. Att rätt uppfatta poänger och subtiliteter i parasitstekelbestämning lär däremot kräva år av träning och självsyn.

Med uppdraget till V. S. Kothekar och S. K. Sharma har man uppenbart missprioriterat kvalifikationerna med för produkten katastrofalt resultat. Jag har inte haft tillgång till det ryska originalet men med erfarenhet av Tobias' pålitlighet i andra arbeten av hans hand saknas helt anledning tro att konstigheter i översättningen skulle vara överförda från ursprungsverket. Översättarna vet tydligen föga om hur ens standardmässiga braconidbestämningskaraktärer ter sig och fungerar. "Radialcellens spets" har i vissa avsnitt konsekvent återgivits som "vingens spets", vilket må synas vara nästan detsamma, men när det definierar mätpunkter för måttrelationer blir det vilseledande eller obegripligt. Ytskulpturvariationer bjuder som inom nästan alla stekelgrupper karaktärer av dominerande vikt. Här nås verkligen bara rätt intryck med rätt uttryck: fåror, kölar, ritsor, rynkor, gropar, striering, retikulering, rugering, punktering m.m. När översättaren inte känner den verklighet som beskrivs utan bara famlar efter lexikaliskt skenbara motsvarigheter, blir budskapet i bästa fall oprecist. Det förekommer fraser som är ordstaplar utan gripbar mening. Så kan det gå när översättaren inte mäktat själv förstå, vad han förväntas översatt kunna uttrycka. Somligt är helt trivialt slarv. Delar av fraser tycks borttappade. Att här och där utelämna avsedda negationer men på andra ställen, ur luften gripet, klämma in dem ger förstås diametralt motsatta innebörder.

Nu blir ju boken för den skull långt ifrån oanvändbar. Entomologer är ett luttrat släkte, vana vid vettlösa bestämningstabeller och fjärran från bokstavstro. I konfrontationen med verklighetens steklar lär nog översättarschabblet mestadels till slut genomskådas.

Skaffa gärna boken fast väl inte rödpenna följer med på köpet! Braconider är jättespännande och betydelsefulla och borde vara en utmaning för mycket större skaror av entomologer. Här bjuds en rejäl chans. Det dröjer säkert länge innan Europa erbjuds något alternativ som vältäckande braconidbestämningsfauna. Men varför inte investera i ett ryskt lexikon och gå direkt på Tobias' original?

Lars Hedström

Fortsätt rapportera fynd av trollsländor!

Undertecknad arbetar vidare med utbredningskartor över Sveriges odonater (jungfru-, flick- och trollsländor). Den första versionen för landet kommer att redovisa utbredningen av våra samtliga arter i 50x50 km rutor enligt UTM-standard. Därför önskar jag få in fynduppgifter (art, datum och lokalitet) för samtliga funna odonater. Även de vanligaste arterna är av intresse, och även om de t.ex. tagits på hundra olika platser nära varandra.

Göran Sahlén, Entomologiska avdelningen, Villavägen 9, 752 36 Uppsala.